

Biljke i metafora

Šepić, Valentina

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:045450>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Valentina Šepić

Biljke i metafora

(ZAVRŠNI RAD)

Rijeka, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za kulturalne studije

Valentina Šepić

Matični broj: 0009083673

Biljke i metafora

ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij kulturologije

Mentor: dr. sc. Benedikt Perak

Rijeka, 31.8.2023.

IZJAVA O AUTORSTVU

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj završni rad pod naslovom „Biljke i metafora“ isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Rijeci, _____

Studentica: _____

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. METAFORA.....	2
3. ULOGA BILJAKA U JEZIKU.....	4
4. KULTURNA UVJERENJA I SIMBOLIZAM.....	6
5. DEROGATIVI, PEJORATIVI I OSTALE VULGARNE RIJEČI.....	8
5.1. Kupus.....	9
5.2. Tikva.....	10
5.3. Panj.....	11
5.4. Mimoza.....	11
5.5. Ostali primjeri.....	13
6. POVIJESNI I KNJIŽEVNI KONTEKST.....	14
6.1. <i>Ranjinin zbornik</i>	14
6.2. <i>Konjanik</i>	16
7. ANKETA.....	17
8. ZAKLJUČAK.....	24
9. LITERATURA I IZVORI.....	26
9. 1. Literatura.....	26
9. 2. Internetski izvori.....	27
10. SAŽETAK.....	30

1. UVOD

Jezik kao medij nam omogućuje prenošenje apstraktnih i složenih ideja, misli, emocija i iskustava. To je temeljni element ljudskog postojanja koji utječe na gotovo svaki aspekt naših života. To nije samo alat za komunikaciju, već i medij za spoznaju, kulturu, obrazovanje, identitet i izražavanje. Bogatstvo jezika doprinosi raznolikosti i složenosti ljudskih iskustava i interakcija. Unutar tog kompleksnog konstrukta nalazi se i metafora kao jedan od osnovnih mehanizama koji omogućuje premostiti jaz između stvarnog i apstraktnog. Ona u biti djeluje kao kognitivni prečac, olakšavajući komunikaciju tako da pruža mentalne slike i asocijacije. Korisnost metafora proizlazi iz njihove sposobnosti prenošenja složenih ideja, emocija i apstraktnih koncepata na načine koji su živopisniji i razumljiviji. Koristimo metaforičke izraze iz svih aspekata života, pa tako su tu svoje mjesto našle i biljke. One su od pamtivijeka bile korisne za čovjekov život i opstanak pa tako ne čudi da je biljni svijet bogat izvor metaforičkih izraza u svakodnevnom govoru. Tako možemo čuti u razgovoru za nekog da je „mimoza“ ili „panj“, ili pak fraze poput „Ona je u cvijetu mladosti“. S takvim se izrazima susrećemo na dnevnoj bazi, pritom ne pridajući posebnu važnost onome što je rečeno, odnosno zašto taj izraz uopće postoji na prvom mjestu.

U ovom ću radu pokušati detaljnije ispitati povezanost biljaka i metafore, te njihovu važnost i relevanciju u govoru na dnevnoj bazi. Posebni fokus staviti ću na uporabu nomenklature biljaka za prijenos apstraktnih koncepata i emocija. Istraživajući kulturna uvjerenja i simboličke asocijacije koje su dovele do uporabe specifičnih imena biljaka u metaforama, nastojat ću razotkriti zamršenu vezu između jezika i prirode, odnosno lingvistike i botaničkog svijeta. Kako bih to postigla, najprije ću proučiti metafore i njihov značaj za čovjeka i međuljudsko sporazumijevanje. Istaknut ću zatim ulogu biljaka u komunikaciji, zašto su one često korištene kao izvori i mete metafora, istaknuvši vizualne i osjetilne kvalitete biljaka koje ih time čine te koje su točno biljke koje mi učestalo koristimo u formalnom ili neformalnom jeziku. Proučit ću kako kulturne asocijacije oblikuju način na koji mi konstruiramo imena biljaka metaforički, odnosno koji je simbolizam i koja su kulturna uvjerenja vezana za koju biljku. Kako bih dublje proučila važnost biljnog svijeta u svakodnevnom govoru, proučit ću i povijesni te književni kontekst, dakle kako su biljno orijentirane metafore bile korištene u literaturi, specifično poeziji, kroz povijest. Posebnu pažnju obratit ću i biljnim pejorativima, proučavajući koje se to biljke ili biljno orijentirane pojave koriste u pogrđne svrhe i zašto je tomu tako. Sve ću to dodatno potkrijepiti istraživanjem u obliku ankete. Na kraju ću rezimirati ključne pronalaskе ovog istraživanja i reflektirati na

važnost veze između biljaka i metafore u shvaćanju jezika i kulture. Za sve to ću se poslužiti znanstvenom literaturom, internetskim člancima i stranicama, a u svrhu pronalaženja konkretnih primjera koristit ću se stranicom *Sketch Engine* te stranicom *Hrvatski jezični korpus* za primjere u literaturi, dok ću za anketu koristiti *Google obrasce*.

2. METAFORA

Kako bih mogla pomno istražiti koja je povezanost između biljaka i metafore, najprije moram objasniti što je to točno metafora i zašto je značajna za ljude i jezik. U tome ću se najviše služiti knjigom *Metafore koje život znače* autora Georgea Lakoffa i Marka Johnsona. Iako se čini da su metafore bile predmetom mnogih istraživanja, s obzirom na to da su toliko značajne za ljudsku komunikaciju i jezik općenito, one zapravo dobivaju svoje mjesto pod Suncem tek 1980. godine kada je ta knjiga objavljena. U njoj, autori istražuju ulogu metaforičnog jezika za međuljudsku komunikaciju, misao i percepciju, a ne samo kao sredstvo ukrašavanja jezika, korišteno ponajviše u poetskim djelima. U ovom ću se istraživanju pritom referirati na konceptualnu metaforu.

Konceptualna metafora je vrsta metafore, ali nadilazi tradicionalno shvaćanje metafore. Dok standardna metafora uključuje usporedbu dviju različitih stvari u svrhu ilustracije, konceptualna metafora je širi kognitivni okvir koji je u podlozi mnogih pojedinačnih metafora. To je način strukturiranja i razumijevanja apstraktnih pojmova u smislu onih konkretnijih i poznatijih. Vežemo ju uz konceptualni sustav koji utječe na naše mišljenje i djelovanje, koje pojedinci koriste kako bi shvatili svijet oko sebe. To je temelj ljudske spoznaje, oblikujući način na koji opažamo, razumijemo i komuniciramo s okolinom, kao i način na koji oblikujemo uvjerenja, donosimo odluke i komuniciramo s drugima. (Lakoff i Johnson, 2015: 3). Drugim riječima, konceptualne metafore su poput temeljnih struktura na kojima su izgrađene mnoge specifične metafore. Na primjer, metafora „rasprava je rat“ je specifična metafora, ali se temelji na široj pojmovnoj metafori da su "ideje objekti" i da se mogu napadati ili braniti poput fizičkih entiteta: „Naši konvencionalni načini na koje govorimo o raspravama pretpostavljaju metaforu koje gotovo nikad nismo svjesni. Metafora ne prebiva samo u riječima koje rabimo, ona se nalazi u našem konceptu rasprave same.“ (Lakoff i Johnson, 2015: 5). U suštini se povezuju dva entiteta iz dviju domena, gdje se znanje o ciljnoj domeni koja je često konkretna primjenjuje na percipiranje druge, često apstraktne, izvorne domene.

Pričajući o konceptualnim metaforama moramo spomenuti i konvencionalne, s obzirom na to da one čine većinski dio konceptualnih. Upravo njih čine česti izrazi koje svakodnevno možemo čuti. Na primjeru fraze „preskočiti ručak“ ulazimo u područje dvaju domena, kretnje i vremena. Tako pomoću nečega što nam je poznato i konkretno, a to je kretnja, možemo uprizoriti nešto neopipljivo i apstraktno, kao što je to vrijeme. Tu je riječ o preslikavanju. Preslikavanje u metafori odnosi se na proces prenošenja karakteristika, osobina ili značenja iz izvorne domene na ciljnu domenu. To je suštinska veza koja omogućava da se metafora formira i da se razumije. Kroz preslikavanje, određeni aspekti izvorne domene se koriste kako bi se obogatile ili naglasile određene karakteristike ciljne domene.

Spomenimo još i pjesničke metafore koje su nove i inovativne, te moglo bi se reći jedan od temelja poezije. No ne možemo kao pjesnici uzeti bilo koje domene i staviti ih u metaforičnu opreku, jer na kraju krajeva one moraju biti temeljene na konvencionalnim metaforama kako bi čitatelj mogao shvatiti ono što je napisano i što je autor htio prenijeti: „Neka istraživanja ističu da pjesnička metafora nije proizvoljna ni prepuštena volji samog pjesnika jer se mora oslanjati na ograničenja temeljne konceptualne metafore da bi bila razumljiva (Žic Fuchs 1992-1993: 588). Primjerice, konceptualna metafora ČOVJEK JE BILJKA odražava viđenje raznih oblika ljudskog postojanja preko domene biljaka čiji se razvoj, cvat i ocvat dovode u vezu s različitim razdobljima čovjekova života ili s određenim stanjima.“ (Šarić, 2019: 239) U tom radu također spominje da su primjeri konvencionalnih metaforičkih hrvatskih izraza „ona je u cvijetu mladosti“ i „procvala je u zadnje vrijeme“ (Šarić, 2019: 239) koji prikazuje uporabu biljnih termina u svakodnevnom govoru, o čemu ću detaljnije pričati kasnije.

Istraživanje povezanosti između biljaka i metafora dublje nas uvodi u svijet konceptualnih metafora, koje su ključne za način na koji razumijemo i komuniciramo s okolinom. Ovo istraživanje koristi konceptualne metafore kao ključne alate za razumijevanje apstraktnih pojmova putem veze s konkretnijim i poznatijim domenama. Konvencionalne metafore čine veći dio konceptualnih metafora i često se koriste u svakodnevnom jeziku. One omogućuju prenošenje karakteristika iz jednog domena na drugi, obogaćujući razumijevanje i komunikaciju. Pjesničke metafore, iako inovativne, također se oslanjaju na konvencionalne metafore kako bi bili razumljive publici. Kroz ovo istraživanje, razotkriva se duboki utjecaj konceptualnih metafora na našu svakodnevnu komunikaciju, način razmišljanja i način na koji oblikujemo svoj svijet.

3. ULOGA BILJAKA U JEZIKU

Kako čovjek svoj jezik oblikuje po stvarima i pojavama koje ga okružuju, naravno da nije nimalo neobično da će biljke biti izvor mnogih metaforičkih izraza. One su, uz životinje, bile sastavan dio svakodnevice čovjeka još od samih početaka jer gdje god ima ljudi, ima i bilja. Jedan su od najesencijalnijih elemenata kako ljudskog, tako i života na Zemlji. Njihova je sveprisutnost i premisa da su sastavni dio ekosustava i prirodnog poretka svijeta stoga jedan od ključnih čimbenika ulaska u područje jezika. Biljke ne obogaćuju samo govorni i pisani jezik, one nadahnjuju i književnost i umjetnost. pisci, pjesnici i umjetnici dugo su povlačili paralele između biljaka i ljudi. Slike, skulpture i druge vizualne umjetnosti prikazuju zamršenu ljepotu biljaka, unoseći jezik u vizualne prikaze koji duboko odjekuju ljudskim emocijama. Dok istražujemo zamršenu ulogu biljaka u jeziku, otkrivamo duboku vezu između svijeta riječi i svijeta flore, vezu koja obogaćuje naše razumijevanje i izražavanje ljudskog iskustva. Stoga, osim u cilju korištenja botaničkog vokabulara, najizraženije korištenje biljnih naziva je u svrhu onog metaforičnog i simboličnog u jeziku.

Metafore koje uključuju biljke mogu odražavati ideje o ravnoteži, harmoniji i međusobnoj povezanosti, s obzirom na to da uz biljke direktno povezujemo i pojam prirode kao takve. Druga su komponenta njihove vizualne i ostale osjetilne osobine koje dobro odgovaraju šabloni stvaranja metafore. Neke od tih osobina su primjerice rast, boja, okus, oblik i tekstura koje simboliziraju različite apstraktne pojmove u mnogim kulturama. Te ih osjetilne kvalitete čine lako pamtljivima i time prilagodljivima za stvaranje mnogih metafora. Prisjetimo se samo graciozne ruže, bodljikavog kaktusa ili čvrstog hrasta.

Istaknuvši boju kao jednu od osobina biljaka na koju se često referenciramo u jeziku, možemo uočiti da u hrvatskome jeziku uglavnom kada pričamo o crvenilu lica kod ljudi mi ih uspoređujemo s nekom biljkom, koja je uglavnom povrće ili cvijet: „crven kao paprika“, „crven kao rajčica“ ili „crven kao mak“. (Fink-Arsovski, 2002: 45)

Osim toga, upotreba biljnih metafora nije ograničena samo na njihove vizualne karakteristike. Isto tako možemo uprizoriti životni ciklus čovjeka koristeći za to srodne biljne izraze. Uz prije spomenuti „rast“, tu imamo i „klijanje“, „cvjetanje“, „sušenje“, „gnjiljenje“, „propadanje“, „truljenje“ i druge faze biljaka koji isto tako mogu korespondirati s konceptima promjene, razvoja i smrtnosti.

- „Napušteno selo kroz koje teče rijeka Mirna lagano *propada* no to ne umanjuje njegovu ljepotu.“ – Yeti.hr¹
- „Tako gledamo kako se u svijetu u kojem *cvjeta* visoka teološka znanost ne zbiva naročito uspješno prenošenje vjere sa starijeg na mlađi naraštaj.“ – Župa Kompolje²
- „Pa da se držimo Kristovog nauka taman toliko koliko u zrno soli ga stane, ne bi ovo što državom zovemo ovakvo *gnjilo* i *trulo* mjesto bilo.“ – Buntovnik Bez Akorda³

Načini na koje biljke rastu, opstaju ili propadaju često se koriste kao metafore za ljudske životne situacije. Tako možemo pričati o uspravnom drveću koje se nadvija prema svjetlu koje može poslužiti kao metafora za rast, napredak i težnju ka boljem. S druge strane, sušeno lišće i uvenulo cvijeće mogu se povezati s prolaznošću, završetkom i sjetom. Kroz takve metafore, biljke postaju snažni simboli koji pomažu ljudima izraziti dublje osjećaje i ideje, povezujući prirodu s ljudskim iskustvima na zanimljiv i sugestivan način. Mnoge biljke također imaju inherentne kvalitete ili asocijacije koje su u skladu s određenim konceptima. Na primjer, „trnje“ može simbolizirati izazove, dok „cvijeće“ često predstavlja ljepotu.

- „A gdje bi vi preslabi bili, da si uklonite *trnje* s puta do slave, tu ću vam ga utrti ja, pa stajalo me pol života moga!“ - Hermina Tomić. Ljubav i sjaj⁴
- „Sve žene, upravo djevice toga lapidarnog umjetnika, sve njegove andjelice su *cvijeće*: u žene, u harmonijske, blažene djevice pretvoreno *cvijeće*.“ - Antun Gustav Matoš. Pečalba. Kaprisi i fejtoni⁵

Drugim riječima, biljke ne samo da obogaćuju jezik svojim botaničkim vokabularom, već igraju ključnu ulogu u stvaranju metafora koje oblikuju naše razumijevanje svijeta i naših emocija. Njihova prisutnost u jeziku odražava duboku povezanost između ljudske kulture, prirode i umjetnosti. Kroz metafore povezane s biljkama, mi prepoznavamo ne samo njihovu fizičku prisutnost u svijetu, već i njihove simboličke značaje koji nadilaze granice jezika i komuniciraju univerzalne ideje. Stoga, biljke ostaju neiscrpan izvor inspiracije za izražavanje širokog spektra ljudskih iskustava i dubokih osjećaja.

¹ <https://www.yeti.hr/index.php?limitstart=25>

² <http://www.zupa-kompolje.hr/index.php?menu=110&action=122>

³ <https://buntovnikbezakordadotcom.wordpress.com/2012/09/22/govno-od-naroda/>

⁴ <http://riznica.ihjj.hr/philocgi-bin/getobject.pl?c4.13672.Cijelihr.4.6.1.0>

⁵ <http://riznica.ihjj.hr/philocgi-bin/getobject.pl?c4.13696.Cijelihr.112.6.1.0>

4. KULTURNA UVJERENJA I SIMBOLIZAM

Budući da danas imamo i više nego dovoljno načina i medija da nekome pošaljemo poruku ili pokažemo ono što mislimo gestom ili nekim znakom, potreba za izražavanjem putem bilja otišla je većinski u zaborav. Iako i dalje kao društvo prakticiramo darivanje buketa za neke istaknute događaje, poput diplomiranja, vjenčanja, pogreba, rođendana i još mnogo drugih, u povijesti su biljke, pogotovo cvijeće, predstavljale način neverbalne komunikacije. Tada je u trenucima udvaraču bilo lakše uručiti buket žutih karanfila nego reći „ne želim te“, ili ponekad nije ni postojala mogućnost iskazivanja osjećaja licem u lice pa su se ostavljali tajni simboli cvijeća na prozorima voljenih ili nevoljenih.

Nazive biljaka susrećemo u samim počecima pisma i civilizacije, u babilonskoj, egipatskoj, grčkoj i nordijskoj mitologiji, kao i u svetim pismima religija diljem svijeta. (Lehner, 2003: 17) Vrijedi spomenuti da je jedan od najstarijih simbola bilo drvo, odnosno koncept takozvanog Drva života koje je predstavljalo besmrtnost i plodnost, a kasnije i Drvo spoznaje s kojeg je Eva pojela plod i time su ona i Adam bili prognani iz Edena. Nije neobično što je upravo drvo kao takvo jedan od najstarijih simbola koji se tiču biljaka, upravo zbog svoje koristi čovjeku, ali i grandioznosti i dugovječnosti. Osim drveća, drugi najučestaliji nositelj simbolike u svijetu flore je cvijet, koji je svoj vrhunac doživio u viktorijansko doba.

Floriografija, poznata kao „jezik cvijeća“, koristila se tisućljećima u raznim kulturama. Ta je nauka važnost stekla u Britaniji tijekom spomenutog viktorijanskog doba, gdje je otkrivanje značenja povezanih s pojedinačnim cvjetovima postalo moderna zabava (*Museum Selection*⁶). Godine 1819. u Parizu objavljen je *Le Langage des Fleurs* koji je bio prvi rječnik koji objašnjava značenja iza određenog cvijeća te je postao instantni hit u Velikoj Britaniji. Kasnije se zbog ogromne popularnosti objavljuju mnoge knjige na tu temu, s ponekim varijacijama. Jedna od njih je *Jezik cvijeća* (eng. *The Language of Flowers*) objavljena 1834. godine u New Yorku. U uvodu je iskazan značaj prirode i cvijeća za ljude i jezik, te zašto je njihova simbolika bitna:

„Ne postoji jezik koji tako snažno govori umu kao jezik prirode. Razumljiv je i mladima i starima, neukima i učenima, šepavom djetetu kao i prosijedom mudracu, neodgojenom šumskom divljaku kao i najomiljenijem pokloniku znanosti. (...) Ali upravo u bezbrojnoj raznolikosti njezinog cvijeća vidimo njezin najslađi stil, i to je kroz tada da ona prenosi

⁶ <https://www.museumselection.co.uk/victorian-language-of-flowers/>

najugodniji osjećaji našim umovima. Da, cvijeće ima svoj jezik. Njihova je elokvencija koja govori u mirisnoj tišini; i najjasnijim, a ipak najdelikatnijim izrazima, izražava najplemenitije i najnježnije emocije srca. Niti jedna izgovorena riječ ne može se mjeriti s delikatnošću osjećaja koje prenosi cvijet poklonjen u pravom trenutku.“ (Anonymus, 1834.)⁷

Tako u knjizi možemo pronaći da grančica gloga označava nadu, dok će primatelj cvijeta zvjezdastog ljiljana dobiti jasnu ideju da ga netko mrzi. Može se vidjeti da neki od simbola traju do dan danas, kao primjerice crvena ruža koja je simbol za ljepotu i ljubav ili mimoza koja obilježava nježnost i plahost. S druge strane, mnoga simbolična značenja cvijeća nisu više relevantna, poput žute ruže koja je prije simbolizirala nevjernost, a danas je čest gost u mnogim buketima koje si poklanjaju partneri isključivo zbog svoje ljepote. No i dalje postoje događaji gdje se štuje simbolika cvijeća, od kojih je jedan bilo kraljevsko vjenčanje između Kate Middleton i princa Williama, gdje je Kate imala buket raznolikog cvijeća od kojeg je svaki svojom simbolikom pridonio slici sretnog braka. Tu je bila đurđica koja simbolizira pouzdanost i povratak sreće, turski karanfil koji predstavlja galantnost, ali i dijeli ime s njezinim budućim suprugom (engl. Sweet William), zumbul da pokaže postojanost ljubavi te konačno mirta, koja predstavlja ljubav i brak (*Museum Selection*)⁸. Analizirajući simboliku bilja u knjizi također primjećujemo da ima mnogo više pozitivnih implikacija na značenje pojedinih biljaka nego onih negativnih, što dokazuje to da na cvijeće, ali i ostalo bilje, zaista generalno gledamo kao na nešto inherentno dobro i blagotvorno.

Možemo reći da je simbolika biljaka utjecala na našu percepciju istih te pomaže pri staranju metaforične slike. Najbolji primjer je već spomenuta ruža koja se kao simbol ljepote našla u mnogim svakodnevnim frazama, poput „lijep kao ruža“:

- „Kraj njega sestra, lijepa kao sunce u podne, *lijepa kao ruža* u cvatu; bosa, u blatu s bratom se igra, sretna je, bez briga.“ – Blog Dnevnik.hr⁹

Tu imamo i izraz „(ne) cvjetaju ruže“ koji se koristi kako bi se opisala situacija u kojoj osoba prolazi kroz sretan, uspješan ili povoljan period, to jest kako bi se označilo da trenutna situacija donosi pozitivne rezultate ili iskustva, ili pak obrnuto ako je u negacijskom obliku:

⁷ Vlastiti prijevod s engleskog

⁸ <https://www.museumselection.co.uk/victorian-language-of-flowers/>

⁹ <http://defton.blog.hr/2008/02/1624134837/bogatstvo.html>

- „Bacili smo đir po riječkim suvenirnicama, prodavačima *ne cvjetaju ruže*: ‘Radim bar 50 posto slabije nego lani’“ – Novi list¹⁰

Ruža je i najopjevaniji cvijet što dodatno potvrđuje njeno metaforičko značenje. Pjesme poput „Ružo crvena“ Olivera Dragojevića ili „Ružica si bila“ grupe Bijelo dugme te mnoge druge stavljaju motiv ruže u domenu ljubavi, odnosno voljene osobe. Doduše, iako je najučestalija kao metafora za voljenu osobu, ruža nije jedini cvijet koji poprima to značenje. Štoviše, rekla bih da tu ulogu može preuzeti skoro svaki cvijet. Često tu susrećemo i ljubičicu, tulipan, jorgovan, karanfil, suncokret itd. Tu teoriju dodatno istražujem u anketi (vidi str. 20).

5. DEROGATIVI, PEJORATIVI I OSTALE VULGARNE RIJEČI

S obzirom na toliko benefita za čovjeka i neumorne liste pozitivnih čimbenika, neke biljke su se ipak našle na lošem glasu u domeni jezika. U uvodu knjige *Folklore and Symbolism of Flowers, Plants and Trees* autori prikazuju na koji način su biljke služile čovjeku od samog početka i veličaju njihovo postojanje do točke gdje kažu da ne postoji nešto poput „loše“ biljke: „Ponašanje biljaka oko čovjeka uvijek je bilo mirno i umirujuće, a čovjek je otkrio da ne postoji nešto poput ružnog cvijeta, prijeteće biljke ili ljutog stabla.“ (Lehner i Lehner, 2003: 13). Kada bi to bilo istina, ne bismo imali loše konotacije vezane uz biljke, pa ni biljne nazive korištene u obliku derogativa, pejorativa ili općenito u negativnom kontekstu. Međutim, tomu nije tako, stoga ću prikazati neke od imena biljaka ili pojmova vezanih uz biljke koji su na „lošem glasu“.

Hrvatska enciklopedija navodi da su pejorativi riječi koje, uz svoje izvorno značenje, imaju i značenje poruge, pogrde, prijezira.¹¹ Na sličan način djeluju i derogativi kojim je cilj vrijeđanje, omalovažavanje osobe kojoj su upućeni. Oboje spadaju u vulgarizme, nepristojne izraze u govoru i jeziku, iliti kletve (*Hrvatski jezični portal*)¹². Iako se vulgarizmi u svome najjednostavnijem obliku mogu definirati kao one riječi koje proizlaze iz sfere kakva društvenog tabua (Badurina i Palašić, 2020: 2), teško nam je zamisliti da biljke mogu pasti u tu domenu. Svi oni se često koriste kako bi se izrazile jake emocije kao što su bijes, frustracija ili prezir, to jest omogućavaju govorniku da izrazi svoje stavove snažnije i emotivnije. U svakodnevnom govoru se vulgarizmima susrećemo na dnevnoj bazi. Teško je da će ikoji

¹⁰ <https://www.novilist.hr/rijeka-regija/rijeka/bacili-smo-dir-po-rijeckim-suvenirnicama-prodavaci-kazu-da-im-ne-cvjetaju-ruze-radim-bar-50-posto-slabije-nego-lani/>

¹¹ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=47339>

¹² https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f15mWhR4

razgovor s poznanikom proći bez nekih vulgarnih poštapalica ili zadirivanja nekoga ili nečega, s obzirom na to da ljudi generalno imaju potrebu žaliti se. Tako su neke od najzastupljenijih vulgarnih riječi hrvatskog jezika, prema podacima iz korpusa hrwac: „sranje“, „guzica“, „zajebancija“, „kurva“, dok su najučestaliji derogativi: „peder“, „debil“, „komunjara“, „seljačina“, itd. (Perak et al., 2018: 252-253). Motivi koje najviše susrećemo u vulgarnim frazama su: religija ili nad-naravno, tjelesne izlučevine ili skatologija, seksualni organi, seksualne aktivnosti i majka, to jest obitelj, dok se u nešto manjoj količini koriste one koje se odnose na pretke, životinje, smrt, bolest i prostituciju (Ljung u Perak et al., 2018: 247). Kao što vidimo, biljke se ne nalaze na listi učestalih predmeta psovki i vulgarizama što dodatno potvrđuje da je simbolika i cjelokupni doživljaj biljaka od strane ljudi pretežito pozitivan. Teško je utvrditi podrijetlo većine vulgarizama, pa tako i psovki koje su na zanimljiv način opisane u djelu *Vulgarizmi u hrvatskom i mađarskom jeziku nekada i danas*: „Psovka je jezična paralela metafore „zabranjenog voća“, koje je uvijek slađe od ostalih, lako dostupnih i uvažениh. Zbog pitanja funkcionalnosti psovke nisu jednorodne, nije ih lako definirati, zabilježiti ili smjestiti u jezični korpus poradi detaljnije analize.“ (Bockovac, 2019: 39). Pošto je pronalaženje izvorišta određenih vulgarizama skoro pa nemoguće, za mnoge sam dala vlastiti razlog zašto su ih ljudi počeli koristiti kao takve. Kako bih provjerila točnost mojih navoda, postavila sam pitanja u anketi vezana uz biljne vulgarizme (vidi str. 22)

5.1. Kupus

Povijesno gledajući, zamjećujemo da su se psovke koje uključuju nazive bilja koristile još od davnina. U knjizi *The Anatomy of Swearing* antropolog Ashley Montagu govori kako su u nekim narodima zamijenili zbog zabrane tada uobičajene psovke koje se tiču božanstava ili vladara, psovka koje sadrže imena predmeta, životinja ili biljaka. Tako je jedna od najučestalijih psovki drevnih Jonjana, ali i samog Sokrata, bila nešto u tonu „Kupusa li!“ ili „Po kupusu!“. On opisuje i kako je došlo do stvaranja i korištenja te neobične kletve:

„Čini se da su trgovci s Levanta koji su trgovali u luci na Rodosu upoznali atenske domaćine s najizvrsnijom sortom kupusa, halmynisom. Ta biljka, koja se u svom najvećem savršenstvu nalazila samo na južnim obalama Sredozemlja, imala je tako blag okus da je nadmašila sve autohtone sorte i, štoviše, bila visoko cijenjena od strane svih atenskih uživatelja alkohola kao najmoćniji protuotrov za učinke od pića. Nijedan stol za večeru ne bi bio potpun bez pripreme ove delicije. (...) Tako je došlo do toga da je samo ime tako neprocjenjivog povrća postalo toliko

cijenjeno da je bilo uobičajeno reći da ako je nekome dopušteno huliti bez uvrede bogova, to će biti spominjanjem kupusa s Rodosa.“ (Montagu, 2001: 29)¹³

Autor također povlači paralelu s talijanskom psovkom „Cavolo!“ što doslovno znači kupus, te predlaže da je potekla upravo od spomenute jonske inačice. No, ta se riječ u talijanskom najčešće koristi u frazi „Che cavolo!“ iliti „Koji kupus!“, što je ublažena verzija psovke „Che cazzo!“ („Koji kurac!“) baš zbog sličnosti te dvije riječi, to jest, zbog ista prva dva slova riječi. Interesantno je da i u hrvatskom jeziku možemo čuti „kopus“ u pogrđnom tonu, imajući negativnu konotaciju. Iako se ne koristi često, možemo reći da izraz „Koji kupus!“ može poslužiti kao ublažena i manje vulgarna verzija od „Koji kurac!“, također zbog istog početka tih dviju riječi. Tu je recimo i fraza „raskupusiti (se)“ koja označava nešto rastrgano, rasparano ili razbacano:

- „Da ne duljim, jer gluposti sam se u kratko vrijeme naslušao, (izbjeglice garavih lica, pepeo pada s neba itd) očito treba taj tekst pročitati, pa onda ovako lijepo *raskupusiti* sve gluposti koje su napisane.“ – Rat u Gradu¹⁴

5.2. Tikva

Kada smo već u domeni povrća, spomenimo i tikvu. „Tikva“ je svojevrsni sinonim za glavu koji sa sobom može i ne mora nositi negativne naznake. Vjerojatno se taj izraz počeo govoriti u istom kontekstu kao i glava zbog svog sličnog oblika. Česta je njena pojava u književnim tekstovima, u kojima uglavnom služi kao pogrđnica:

- „Prazna je k'a i ta *tikva* na tvojim ramenim.“ – Vladimir Nazor, Priče s ostrva, iz grada i sa planine¹⁵
- „Ali odmah se digno iz postelje smežurena, usitnjena, kao *tikva* osušena glava njezine matere.“ - Ivan Dončević, Životopis bez svršetka (Horvatova kći): kronika iz seljačkog života¹⁶

Prilikom usporedbe tikve i glave, najčešće se referira na njen sadržaj, odnosno na to je li puna ili prazna. Tako, ovisno o kontekstu, „tikva“ ne mora biti vulgarni izraz, kao primjerice

¹³ Vlastiti prijevod s engleskog

¹⁴ <http://www.rat-u-gradu.alat.hr/?p=1056>

¹⁵ <http://riznica.ihjj.hr/philocgi-bin/getobject.pl?c4.13572.Cijelihr.10.6.1.0>

¹⁶ <http://riznica.ihjj.hr/philocgi-bin/getobject.pl?c4.13572.Cijelihr.15.6.1.0>

u izrazu „Ta tvoja tikva je puna znanja“. Mada to je istina, ipak je ona učestalije na repertoaru u jeziku kao način uvrede nekoga. Tako dolazimo i do riječi „tikvan“ koja označava da je netko glupan ili praznoglavac. (*Hrvatski jezični portal*¹⁷)

5.3. Panj

Jedan od primjera je i panj. Taj termin se može koristiti u više oblika, od kojih je uglavnom zastupljen onaj u kojem poistovjećujemo osobu s panjem u smislu da je netko „glup kao panj“ ili da sama riječ „panj“ znači glupan, glupa osoba:

- Nisu bezveze mediteranske države na koljenima (iako će dežurni *panjevi* reći kako su oni ljenčine). – Index.hr¹⁸

Moguće da je ta fraza poprimila značaj koji ima zbog svoje jednostavnosti u odnosu na stablo koje je puno kompleksnijeg izgleda. Uz to, panj za razliku od stabla ne predstavlja nikakvu korist, već samo smetnju. Drugi kontekst riječi je taj da označava osobu koja je statična i ne miče se, primjerice „sjediti kao panj“ ili „stajati kao panj“ (*Kolokacijska baza hrvatskog jezika*¹⁹). Podrijetlo tog izraza vjerojatno je činjenica da jednom kad se posiječe drvo i ostane samo panj, nije ga lako samo odstraniti jer je i dalje duboko ukorijenjen pa tako on ostane na mjestu još dugi niz godina.

5.4. Mimoza

Analizirat ću još jedan primjer biljke koja dobiva pejorativno značenje, a to je mimoza. Zanimljivo je da se tu radi o cvijeću, koje sam u prijašnjem poglavlju predstavila kao nešto što rijetko ima negativnu konotaciju. Međutim treba napomenuti kako „mimoza“ isto tako ima i pozitivno značenje. Štoviše, mimoza danas simbolizira snagu, solidarnost, podršku, divljenje i naklonost. Iako je u viktorijansko doba ta biljka zbog svoje osjetljivosti na dodir i na mrak podsjećala na ponašanje čedne osobe, pa je stoga označavala djevičanstvo (*Museum Selection*²⁰). Novo značenje dobiva u 20. stoljeću u doba ženske revolucije i to u kontekstu

¹⁷ https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f19nWhV7&keyword=tikvan

¹⁸ <http://www.index.hr/vijesti/clanak/sindikata-hrvatskih-zeljeznicara-bojimo-se-da-vlada-igra-samo-na-jednu-kartu--prodaju-vecinskog-udjela-hz-carga-i-to-postopoto/671825.aspx>

¹⁹ http://ihjj.hr/kolokacije/search/?q=panj&search_type=basic

²⁰ <https://www.museumselection.co.uk/victorian-language-of-flowers/>

Međunarodnog dana žena. Povezanost cvijeta mimoze s tim danom započela je u Italiji 1946. godine, a zagovarala ju je Teresa Mattai, utjecajna političarka i sindikalna čelnica koja se suprotstavila fašističkoj vladi i borila protiv antisemitizma. Mimozu je smatrala prikladnim simbolom zbog svoje skromne prirode, ali izvanredne izdržljivosti i sposobnosti da raste u izazovnim okruženjima. Zato se dan danas diljem svijeta za dan žena poklanjaju buketi mimoze (*Petal Republic*²¹). U Hrvatskoj je malo drukčija slika. Za Dan žena ovdje se tradicionalno poklanjaju crveni karanfili, dok se mimoza više veže uz treću subotu u mjesecu siječnju, kad se obilježava Dan mimoza iliti Nacionalni dan borbe protiv raka vrata maternice. To je također još jedan od simbola mimoze koji je vezan uz žene.

Imajući na umu toliko pozitivnih simbolika koje se tiču mimoze postavlja se pitanje zašto je izraz „Ti si mimoza“ nešto negativno. Tu frazu koristimo kada želimo istaknuti nečiju pretjeranu osjetljivost i plahost. Kao što sam već spomenula biljka mimoze izrazito je osjetljiva na dodir, jer čim osjeti vanjski podražaj njeni se listovi stisnu i sakupe. Upravo je ta fizička odlika biljke prevagnula je pri odluci da u svakodnevnom govoru na spomen mimoze razmišljamo u negativnom smjeru:

- Svi ćemo se složiti da nam je Stanković u svojoj emisiji pred oči doveo svakakvo cvijeće i da ne upotrijebim riječ koja bi se s cvijećem rimala, ali već dugo mu u gostima nije bila tako naporna i egocentrična *mimoza* kao Lino Červar. – Nacional²²

Isto tako možemo uočiti da kao pretežito ženskim simbolom bilo koje cvijeće, a ne samo mimoza, može u kontekstu muškaraca biti viđeno kao pejorativ ili derogativ, odnosno način omalovažavanja i vrijeđanja istog. Dok za ženu možemo u pozitivnom smislu reći da je ružica, ljubičica, tratinčica ili općenito samo cvjetić, ukoliko to kažemo muškarcu on će to shvatiti kao povredu svoje muškosti. U svakodnevnom govoru možemo čuti kako se muškarce zadirkuje takvim nazivima u pokušaju isticanja njihovog manjka muškosti. S obzirom na to da je osjetljivost gledana kao ženska osobina i time inherentno loša te da je mimoza sama po sebi cvijet, dakle još jedan od simbola žene, reći muškarcu da je „mimoza“, u usporedbi sa ženom ima snažniji utjecaj.

²¹ <https://www.petalrepublic.com/mimosa-flowers/>

²² <https://www.nacional.hr/clanak/53174/iritantni-izbornik-kod-pasivnog-stankovica>

5.5. Ostali primjeri

Još neki od ostalih primjera biljno orijentiranih riječi s negativnim značenjem koje ću navesti su „trn“, „smola“ i „korov“. „Trnje“ sam već prije spomenula kao nešto što često simbolizira izazove ili prepreke, no kad govorimo o samo jednom „trnu“, to je najčešće u obliku „trn u oku“, koje ima značenje neke smetnje:

- „Svima kojima je radnik HEP-a *trn u oku* poručujemo da članovi našeg sindikata neće postati susjedova krava koja mora crknuti.“ – Hep Tehnos²³

U diskursu neke nesreće, nevolje, neuspjeha, loše ili općenito zeznute situacije, referiramo se na smolu, odnosno na to da smo „u smoli“. To je značenje dobila zbog svojeg viskozno i ljepljivog stanja u kojem nerijetko zapnu razni kukci kojim se ona nađe na putu. Tako se i ljudi referiraju na to da su zapeli ili upali u smolu te da je neka situacija sama po sebi „smola“.

- Više ni gost ne vidi forum, a nedaj bože regani korisnik. Koja *smola*. – Forum.hr²⁴

Još ću ukratko objasniti i „korov“ kao kolokvijalni izraz. Definicija korova je da su to „štetne i neželjene biljne vrste koje svojom prisutnošću prouzročuju smanjenje količine i kvalitete kultiviranoga bilja“ te da je „biljka koja raste tamo gdje nije poželjna“ (*Struna*²⁵). Taj aspekt neželjenosti primjenjuje se i na ljude za koje kažemo da su korovi, dakle da nisu poželjni te da stvaraju veću štetu nego korist tamo gdje se pojave:

- Onaj koji se hrani otpacima civilizacije i živi van njenih dosega, spava u podzemnoj infrastrukturi grada, nije dio vrta koji se želi prikazati. On je *korov*. I kao takav treba nestati. – Forum.hr²⁶

Istražujući pojmove u domeni biljaka koje bi se mogle koristiti kao pejorativi, derogativi i ostali oblici vulgarizama naišla sam na poteškoće zbog manjka tog sadržaja. To dodatno dokazuje kako se biljke generalno smatraju pozitivnim i korisnim entitetima te ih je onda kao takve teško strpati u koš s ostalim vulgarizmima. Njihova je učestalost puno manja nego ostalih oblika vulgarnih riječi, do točke gdje ih u današnje vrijeme jedva čujemo, za razliku od standardnih, ne vulgarnih, biljnih metafora i fraza svakodnevnog govora. Treba isto tako

²³ <http://www.heptehnos.hr/vijesti.asp?idvijesti=203>

²⁴ <http://www.forum.hr/archive/index.php/t-132034.html>

²⁵ <http://struna.ihjj.hr/naziv/korov/31733/>

²⁶ <http://www.forum.hr/archive/index.php/t-18392.html>

istaknuti da za razliku od biljnih, životinjskih vulgarizama ima pregršt. U opreku stavljam te dvije domene zbog njihovog sličnog odnosa naspram čovjeku, koji traje još od samih početaka, gdje su ljudima oba entiteta predstavljala nešto korisno za preživljavanje i život uopće, kao što je to slučaj i danas. Samo neki od primjera životinja koje se koriste kao derogatorne riječi su „majmun“, „krava“, „magarac“, „koza“, „kokoš“, itd. Rekla bih da je razlog zašto je to tako taj da su životinje „primjetno življe“. Pod time mislim na životinjske mogućnosti kretanja, glasanja, ponašanja i interakcije s ljudima koje ih čine sličnima čovjeku pa time i podložnijim bivanju mete ne samo riječima i izrazima pozitivnih konotacija, nego i vulgarizama. Kako možemo uočiti da su često motivi vulgarizama ljudima bliske osobe ili pojave, a životinje su puno „ljudskije“ od biljaka, nije neobično da je to slučaj.

6. POVIJESNI I KNJIŽEVNI KONTEKST

Već sam spomenula kako su biljke od davnina imale značajnu ulogu u ljudskoj komunikaciji i književnosti. Još u antici, različite biljke su simbolizirale različite vrijednosti i karakteristike. Na primjer, maslina je bila simbol mira, dok je lovorov vijenac predstavljao pobjedu. Ovi simboli su se nastavili kroz srednji vijek i renesansu, gdje su biljke često imale ulogu u legitimiranju moći ili izražavanju dubljih osjećaja. Tijekom romantizma, priroda i biljke postale su ključni elementi u književnim djelima, simbolizirajući često ljubav, buđenje i prirodnu ljepotu. Ovaj uzorak se nastavio i u suvremenoj književnosti, gdje biljke i prirodni elementi često služe kao metaforički alati za izražavanje širokog spektra emocija, od nostalgije do traganja za dubljim smislom. Kroz povijest, biljke su se duboko ukorijenile u jeziku i književnosti, omogućavajući nam da prenesemo složene osjećaje i ideje na načine koji nadilaze doslovno značenje riječi. Pokušat ću analizom dva književna djela poezije, *Ranjinim zbornikom* iz 1507. i zbirkom pjesama *Konjanik Vesne Parun* iz 1961. godine prikazati značaj biljaka u književnosti kroz povijest.

6.1. Ranjinin zbornik

Zbornik Nikše Ranjine ili *Ranjinin zbornik* jedno je od književno najutjecajnijih djela rane hrvatske renesanse. 1507. godine dubrovački vlastelin Nikša Ranjina počeo je s prikupljanjem raznih poetskih tekstova svojih sugrađana te ih sve objedinio u zbornik koji danas predstavlja najstarije detaljno izvješće petrarkizma u Dalmaciji. Među najistaknutijim autorima

pjesama našli su se Šiško Menčetić i Džore Držić. Zbornik uglavnom sadrži ljubavnu poeziju pisanu po uzoru na *Kancijonera* Francesca Petrarce (*Hrvatska Enciklopedija*²⁷).

Kao jedno od značajnijih djela za povijest hrvatske književnosti, zanimljivo je analizirati koji je značaj biljne terminologije u tom djelu i poeziji tog doba. Tom se problematikom pozabavila dr. Ines Srdoč-Konestra u svom radu *Flora Ranjinina zbornika* kojim će se služiti kako bih ustanovila utjecaj biljnog svijeta na književnost. Ona je u radu proučila koja je učestalost te značaj pojedinih fitonima²⁸, ali i flore općenito. Došla je do podatka da su najčešće spomenuti nazivi u svim svojim oblicima: „cvijet“, „ruža“ i „ljiljan“. Koliko je zapravo učestalo spominjanje biljnih naziva možemo vidjeti dubljom analizom: „Ako se želimo poigrati brojkama, možemo, na primjer, konstatirati –Ranjinin zbornik broji 847 pjesama, a leksem cvijet se pojavljuje 337 puta -to je skoro u svakoj drugoj pjesmi. Ruža se pojavljuje gotovo u svakoj petoj, a ljiljan "tek" u svakoj petnaestoj.“ (Srdoč-Konestra, 2002: 3) Cvijet je najučestaliji biljni motiv ne samo zbornika nego i poezije uopće, s obzirom na to da se on uspoređuje s dragom osobom, skoro uvijek ženskom, koje onda daje podlogu za stvaranje mnogih metafora. Jedan od drugih načina uporabe u poeziji je metaforička usporedba cvijeta koji vene s pjesnikom radi neuzvraćene ljubavi. (Srdoč-Konestra, 2002: 4) Zato je uz metaforu najčešća književna stilska figura apostrofa ili obraćanje neprisutnima kao prisutnima, i neživom kao živom (*Hrvatski jezični portal*)²⁹. Kao i „cvijet“, i „ruža“ se najčešće javlja u obliku apostrofe u zborniku, dok se s „ljiljanom“ (u nastavku „gil“) pak najčešće uspoređuje vrat, lice i čelo: grlo od gila, vrat bil tvoj po kom se gil plodi. (Srdoč-Konestra, 2002: 11). U znatno manjoj se frekvenciji spominju ostale biljke, a to su: trava, bor, pelin, drača, jela, bosiljak, ljubica, javor, bršljan, maslina, dub, šipak, smilje i jabuka.

Srdoč-Konestra je svojim radom ustanovila kako su biljke u *Ranjininom zborniku* uglavnom zastupljene ne u doslovnom smislu, već u svom prenesenom značenju, u obliku metafore ili apostrofe, dokazujući da je snažni doživljaj prirode i bilja neposredno vezan uz renesansu, no isto tako vuče korijene iz srednjeg vijeka. Dakle, možemo vidjeti da su u prošlosti, u ovom slučaju razdoblje renesanse, biljke imale veliki utjecaj na književnost, posebice poeziju. Tu je bilo cvijeće, ruže, ljiljani i još kojekakve vrste koje u čovjeku pobuđuju razinu ljepote koja je riječima neopisiva.

²⁷ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=71280>

²⁸ Fitonim - naziv, ime biljke (*Hrvatski jezični portal*)

²⁹ <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>

6.2. Konjanik

S druge strane, kako bih prikazala koji je odnos biljaka u poeziji u suvremenoj literaturi odabrala sam izbor pjesama *Konjanik* hrvatske književnice Vesne Parun iz 1961. godine. Upravo nju krasi titula najprevođenije hrvatske pjesnikinje koja nam govori o tome koliko je njena poezija bila i ostala utjecajna na našu književnu tradiciju. U njenim su pjesmama česti motivi bili ljubav, mladost i priroda (*Hrvatska enciklopedija*³⁰).

Analizirajući poeziju u *Konjaniku*, zabilježila sam da od 85 pjesama njih 73 ima neki biljni motiv. U tim su pjesmama najčešći motivi „cvijet“ koji se javlja 20 puta, „lišće“ koje se javlja 19 puta i „trava“ koju možemo uočiti kao motiv 16 puta. Neki od ostalih uobičajenih biljnih motiva su „maslina“ (11), „stablo“ (10) i „suncokret“ (6). Možemo vidjeti da se opet na vrhu ljestvice javlja „cvijet“ kao najučestaliji biljni motiv, što dodatno potvrđuje njegov značaj u poeziji. Iako u ovom slučaju kroz zbirku pjesama ne prevladava uporaba bilja na prenesen, već na doslovan način, i dalje ima nekolicine pjesama u kojima možemo uočiti kako se biljke koriste u službi prenošenja metaforičke slike. Tako recimo u pjesmi „Nekad u jasne večeri“, Parun koristi frazu „stablo govora“ i „ljudi rastu tiho poput bilja“:

Polako se otkrivalo mom uhu

čudesno *stablo govora* i milja.

I mišljah u svom bezazlenom duhu

da ljudi *rastu tiho poput bilja*. (Parun, 1969: 17)

Tu opažamo ranije spomenutu usporedbu ljudskog ciklusa života s onim biljnim kao često metaforom u jeziku i književnosti. Osim već navedenog motiva stabla, u njenim se pjesmama isto tako javljaju i motivi koji spadaju u istu domenu, poput „krošnje“, „grane“, „debla“ ili „korijena“, kao u pjesmi „Svjetlost pjesme“:

Šutljiva pjesmo, sjaju unutarnji,

kakvu mi to patnju otkrivaš

u *korijenu* i u *deblu* svijeta? (Parun, 1969: 30)

³⁰ <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=46830>

Čak i ako nisu u većini, vrijedno je napomenuti i uporabu biljnih naziva u negativnim konotacijama. U *Konjaniku*, takve fraze susrećemo ponajviše u pjesmama vezanim uz rat. U pjesmi Balada prevarenog cvijeća možemo naići na motive „procvale kozje krvi“ te „stabla šljive“ za koje se objesi djetetov otac:

„Nesretno dijete! Vidjet će oca obješena

o *šljivu* bijelu u dvorištu, njihovu *šljivu*.“ (Parun, 1969: 31)

dok u „Trt pjesme o Republici“ možemo vidjeti motive smole i koprive korištene u kontekstu nepovoljne situacije i nesreće:

„U *smoli* do pojasa, u *koprivi* do grla,

plećat narod u nadimljenim obojcima.“ (Parun, 1969: 35)

Analizom *Ranjininog zbornika* i zbirke pjesama *Konjanik* Vesne Parun prikazala sam da biljni motivi i metafore igraju značajnu ulogu u književnosti, posebno u poeziji. U ovim pjesmama biljke često služe kao simbolički jezik koji prenosi emocije i ideje. „Cvijet“, „ruža“, „stablo“, „lišće“, „trava“ i drugi biljni pomažu čitatelju bolje razumjeti osjećaje i teme pjesama. Time se potvrđuje da su biljke imale dubok i konstantan utjecaj na jezik i književnost kroz povijest.

7. ANKETA

S obzirom na manjak znanstvenih istraživanja i literature na području biljaka i metafore, kako bih dobila jasniju sliku o temi i potvrdila svoje spekulacije i teorije, odlučila sam provesti istraživanje u obliku *Google obrasca*. Anketom pod nazivom „Biljke i metafora“ htjela sam vidjeti kako ljudi koriste biljne nazive u jeziku, metafori, svakodnevnom govoru. Anketa je anonimna i sastoji se od 19 pitanja, od kojih su prva tri pitanja za utvrditi generalnu sliku ispitanika.

U istraživanju je sudjelovalo 36 ljudi, od kojih su 52,8% žene i 47,2% muškarci, što predstavlja skoro pa ravnomjernu raspodjelu po spolovima. Što se tiče dobne skupine, najviše je ispitanika pripadalo dobnoj skupini od 18 do 25 godina (89,2%), dok su ostale dvije skupine – od 25 do 35 godina te od 45 godina nadalje – imale jednak postotak (5,4%). Treće je generalno pitanje bilo „Jeste li odrasli u ruralnoj ili urbanoj sredini?“ na što je opet rezultat bio približno

isti s obje strane, odnosno 52,8% je odgovorilo urbanoj, a 47,2% ruralnoj. Cilj je bio dobiti odgovore ispitanika iz različitih životnih okruženja i perspektiva.

Ono što me također zanimalo je koji su to krugovi u kojima moji ispitanici učestalo čuju biljne metafore i fraze. Uvjerljivo najviše odgovora bilo je među prijateljima, zatim kod starijih ljudi te obitelji. Ostale dvije kategorije bile su među kolegama na poslu i od partnera.

Pitanje koje je slijedilo bilo je „Koliko često čujete fraze koje uključuju biljke u svakodnevnom govoru? (Primjeri poput "Cvjetiću moj" ili "Baš si panj")“ Također vrijedi napomenuti kako sam u nekim pitanjima koristila primjere kako bi ispitanicima bilo lakše odgovoriti. Na ovo pitanje, na koje se moglo odgovoriti od na ljestvici od 1 (Nikad) do 5 (Jako često) ispitanici su odgovorili sljedeće: niti jedan ispitanik (0%) nije odgovorio da nikad ne čuje biljne fraze u svakodnevnom korištenju, najveći postotak ljudi je odgovorio 2 (36,1%), 19,4% je odabralo broj 3, 27,8% ih je odabralo broj 4 i 16,7% njih ih jako često čuju.

Na pitanje „Koje fraze, vezane uz biljke, najčešće koristite?“ većinom sam dobila odgovore u kojima se biljni nazivi koriste u negativnom tonu. S obzirom na to, najčešći je odgovor bio panj (11 od njih 36, odnosno 30,5%) , i to najviše u kontekstu „netko je panj“:

- „Prva mi na pamet pada fraza - baš si *panj*.“
- „Ne koristim ih često, ali kad da onda u smislu da je neka osoba trula ko *panj*, fikus, kad je netko sladak kao cvjetić...“
- „*Panjino*, bas si tratincica“

Neki od ostalih odgovora s negativnom konotacijom uključuju: „odi diraj travu“, „pobro sam bananu“, „grlioc drveća“, „tikvane“, „trn u oku“, „baš si krumpir“, „mimozica“, „tratinčica“ itd. Među njima našli su se i izrazi pozitivnog značenja, koji najčešće uključuju cvijeće poput: „Ljubičica moja“, „Rožice moja (tapanje)“, „Sretan si kao procvjetali cvijet“ i „Suncokretiću“. Možemo zamjetiti da značenje neke freze koja uključuje „cvijet“ nije nužno pozitivno, nego je podložno kontekstu u kojem se koristi.

Tu tezu potvrđuju i odgovori u pitanju koje glasi „Za koje biljke mislite da imaju striktno negativne/pozitivne konotacije i zašto? (Primjerice ruža, kaktus, narcis...)“. Neki od odgovora jesu zagovarali da su biljke sa striktno pozitivnim konotacijama uglavnom u domeni cvijeća, kao na primjer:

- „Cvijeće generalno ima pozitivnu konotaciju pošto se često koristi za naglašavanje ili kao pridjev za ljepotu nekoga ili nečega.“

- „Od lijepih cvijetova i biljki kao pozitivnih do sve većih i tvrdih biljaka za sto negativnije“
- „Cvjetić, pozitivno, realno kog ces ic vrijedat sa cvjeticu moj“

Unatoč tome, mnogi odgovori su imali cvjetne vrste kao odgovor za biljke koje imaju negativne konotacije:

- „Negativne konotacije imaju narcis (cesto se tako naziva ljude koji su opsjednuti sami sa sobom), crna ruža (cesto u pricama oznacava smrt), Pozitivne konotacije imaju sucokret (cesto oznacava sreću), lavanda (cesto oznacava čistocu i nevinost), maslina (cesto simbolizira mir)...Tratincina može imati različito značenje jer simbolizira djetinjstvo što je pozitivno, ali može zvucati i loše kada neko nekome kaže "bas si tratincica", zato što to znači da je osoba osjetljiva.“
- „Striktne negativne: mimoza, narcis, visibaba, maslačak jer se uvijek koriste kao low impact uvrede. Striktne pozitivne: ruža, suncokret, djetelina jer se koriste kao sinonimi za ljubav/ljepotu/sreću.“

Najčešći odgovor bio je „narcis“ kao biljka striktno negativne konotacije, što može biti produkt mog postavljanja primjera. Jedan je ispitanik odgovorio kako misli da značenje oko neke biljke uvjetuje društveni kontekst i mi sami te naša percepcija:

- „Meni osobno nijedna biljka, iako se i u školama uči djecu da je netko narcisoidan kao narcis, lijep kao ruža itd. Ovisi o nama kako ćemo gledati i prihvatiti značenja određene biljke. Primjerice marihuana, konoplja mogu imati negativnu, ali one su odlične i korisne biljke za proizvodnju tkanine, posebice u medicinske potrebe za razne bolesti. Društvo je to koje kreira vodljivu percepciju i trend.“

Drugi je ispitanik također imao odgovor na tome tragu, iako je sugerirao da postoji više biljaka s negativnim značenjem:

- „Mislim da postoji više biljaka koje imaju isključivo negativne konotacije jer, one biljke koje na prvu asociiraju na nešto pozitivno, u drukčijem kontekstu mogu biti negativne. Kada nekome kažemo da je mimoza, zna se na što mislimo i teško da bi u nekom drugom kontekstu ta izjava ispala pozitivna - eventualno ako nekome na lijep način želimo reći da je previše osjetljiv. Ruža je primjer biljke koju gotovo uvijek asociiramo uz ljubav, ljepotu i eleganciju, ali onda opet u određenom kontekstu može značiti opasnost ili bar oprez, u smislu - prekrasan cvijet, ali oštar trn. Pao mi je na pamet suncokret kao biljka

pozitivnih konotacija jer me uvijek asocira na svjetlo i toplinu, ali onda opet možeš nekome reći: brate, ti si ko suncokret, okrećeš se kako vjetar puše.“

Dokaz o tome da iako je nešto općeprihvatljivo kao nužno dobro/loše, ono tako ne mora biti jer mi sami možemo kreirati značenje u vidu vlastitih emocija i percepcije na šaljiv način potvrđuje treći ispitanik svojim odgovorom – „U društvu se možda kopriiva smatra negativnom. Ja se ne slažem. Ja mrzim palme.“

Kako bih ustanovila točnost teze da skoro svaki cvijet može implicirati na neki iskaz ljubavi, odlučila sam navesti neke primjere i zadati ispitanicima da odaberu one koji ih asociraju na ljubav. Pitanje je bilo strukturirano na način da se može izabrati više odgovora, a primjeri koje sam koristila su: „Ti si moja ruža“ (dobila je 75% glasova), „Ti si moja ljubičica“ (55,6%), „Ti si moja tratinčica“ (36,1%), „Ti si moj suncokret“ (27,8%), „Ti si moja visibaba“ (5,6%) i „Ti si moj kaktus“ (8,3%). Uz to sam pitanje imala i još dva popratna koja bi mi bila u službi dodatnog konteksta vezanog uz odabire. Prvo je bilo da obrazlože zašto su odabrali baš te fraze:

- „Ruža jer se kroz medije i literaturu s kojima sam se susretao obično ruža veže s nekakvim oblikom ljubavi. Ljubičica i tratinčica vjerojatno jer završavaju na -ica kao umanjenice a kad pomislim na umanjenice obično mislim na neke stvari koje su mi drage.“
- „Meni osobno "ti si moja ljubičica" najviše predstavlja ljubav. Vjerojatno zbog toga što je umanjenica i zbog toga što je toliko nježan cvijet. Ruža mislim da je tradicionalno asocirana sa ljubavlju (kad si vani doć će barba sa košarom ruža ds dečko kupi curi, ne s košarom kaktusa), a suncokret jer me podsjeća na ti si moje sunce ili gledam u svoje sunce - nešto što mi daje energiju i čemu se veselim.“
- „Ljubičica i tratinčica zvuče ko umanjenice, pa su automatski povezane s tepanjem. Ruža se kroz pop kulturu (“Ružo moja” u pjesmama i filmovima) povezala s nečim lijepim, a i ruža kao cvijet je znak ljubavi. Suncokret se isto u pozitivnom smislu uvijek spominje...“

Drugo pitanje je bilo da objasne što je s primjerima koje nisu odabrali, to jest zašto ih ti pojmovi ne podsjećaju na ljubav te na što ih onda asociraju:

- „Visibaba koristim kao asocijaciju na osobe koje su malo 'jadne', usporene... Tratinčica znam koristiti kada opisujem osobe koje su možda previše osjetljive i emocionalne, a kaktus, iako su mi jako dragi i kul, samo ne želim osobu koju volim usporediti sa bezobličnom, bodljikavom masom.“

- „Tratinčica me dječje veselo asocira na djetinjstvo i dolazak proljeća pa je više povezujem s bezbrižnošću. Visibaba me podsjeća na moju kičmu dok sjedim za stolom nekoliko sati pa teško da me asocira na ikakvu ljubav. Kaktus ima bodlje i podsjeća me na bol, ali nekad procvate i ima divne cvjetove pa ga u široj slici asociram s razvojem i promjenom na bolje.“
- „Tratinčica na nekog kojem sve smeta i zali se, suncokret neutralan, visibaba zbog rijeci baba pa povezujemo sa nekim starim a kaktus zbog bodlji nije njezan i dobar.“
- „Nisam izabrala visibabu i kaktus zbog njihovih naziva, ali kao što sam navela i prije, također mogu bit simpatični ljubavni izrazi ako ih osoba jako voli“

Iz ovoga možemo zaključiti da nije baš svako cvijeće primjenjivo kao metafora za ljubav. Unatoč tome, i dalje ne postoji striktni konsenzus oko toga koja je biljka konotacija za nešto loše ili nešto dobro. Opet ključnu ulogu igra kontekst, jer su nekome tratinčica, kaktus i visibaba nešto dobro.

Zanimalo me isto tako postoje li neke fraze koje su jedinstvene za nečiji uži krug prijatelja, obitelji, mjesta iz kojeg su ili slično. Od svih ispitanika, njih 27,8% je odgovorilo „Da“ i pritom dalo svoj primjer. Odgovori su uglavnom bili oni koji se koriste unutar obitelji: „Prvo čega se mogu sjetiti jest izjava majke kadgod vidi da izlazim negdje u odjeći koju nisam ispeglala, ili kad samo vidi u kakvom mi je stanju stan ili soba. Uvijek kaže: kako si raskupusana.“ ili odgovor „Uspjesan si ko nas paradajz ove godine“. Jedan od odgovora je taj u kojem cijela obitelj ima „nadimak“ u selu na temelju biljke:

- „Nije specifično fraza, ali tradicionalni naziv za moju obitelj je u mom rodnom selu Veli Brgud je "Nežićevi". Naziv je nastao prema nadimku moje pra pra bake (očito jako drage žene), "Nežica" - a u žargonu "nežica" je ime za vrstu bodljikavog korova kojeg se iznimno teško riješiti, te koji raste na tom podneblju“.

Istaknut ću još jedan odgovor koji mi je zapeo za oko. To je primjer u kojem unutar partnerskog odnosa postoji usporedba partnera s cvijetom, pa tako i njegovi dijelovi tijela, navike i obrasci ponašanja prate ono cvijeća:

- „Moja djevojka mene zeza da sam cvijet pa moju glavu zove tučak i kosu latica. Imamo par izraza zbog toga: boli me tučak (imam glavobolju), ispalo mi je puno latica u tušu (puno kose u tušu), puna kuća latica (kosa je posvuda), treba me zaliti (trebam pažnju), uvenula sam (tužna sam) itd“

Mislim da taj primjer na jedinstven način prikazuje prilagodljivost biljaka u jeziku te usporedbu ljudskih životnih procesa s onim biljnim.

Uz poglavlje „Kulturna uvjerenja i simbolizam“ postavila sam i pitanje koje bi mi trebalo dati sliku o tome koliko ljudi danas obraćaju pozornost na simboliku cvijeća. Pitanje je glasilo: „Kada kupujete buket cvijeća ili ostalog bilja obraćate li pozornost na to koju vrste biljaka kupujete temeljeno na prigodi i emocijama koje želite prenijeti?“. 61,1% ispitanika odgovorilo je s „Da“, a 38,9% s „Ne“. One koji si odgovorili „Da“ zatražila sam da obrazlože svoj odgovor:

- „Postoje svojevrсна pravila, tj.tradicije koje nekad pratim. Npr. crvena ruža za valentinovo. Ali inače više obraćam pozornost na boje i oblike koji bi se nekom sviđali nego na samo cvijeće koje kupujem.“
- „Kada kupujem cvijeće prvenstveno gledam što osoba voli i koje joj je najdraže, kad se radi o drugim stvarima svadbama ili sprovodima cvijeće povezujem s emocijama i bojama koje su prigodne“
- „Najčešće ću birati biljku prema boji. Jarke tople boje za vesele prigode (npr. suncokreti), a nježnije boje za manje vesele prilike.“
- „Puno cvijeca nosi određenu simboliku. hortenzije recimo su često povezane uz pogrebe pa bi ih bilo neumjesno dati kao poklon za neku drugu prigodu.“

U odgovorima možemo zamjetiti zanimljiv obrazac, a taj je da se više nego na simboliku gleda na boje određenog cvijeća. Te boje međutim nisu onda vezane uz simboliku boja kao takvih, nego uz ugođaj koji se želi postići. Tako se ljudi odlučuju na tople i žarke boje u buketu za zabavan i veseo događaj, a za nesretne ili tužne trenutke se odlučuju za hladne, prigušene boje cvijeća. Naravno, i dalje se gleda na simboliku cvijeta („Smatram da postoji određeno cvijeće za određene prigode. Nikada ne bih donjela ruže na groblje.“), no rekla bih da se danas ljudi više fokusiraju na estetski aspekt buketa.

Sljedeća su mi pitanja bila vezana uz biljne nazive kao vulgarizme. Najprije sam htjela vidjeti koja je učestalost u korištenju biljnih naziva u svakodnevnom govoru mojih ispitanika, ali u negativnom kontekstu. Ljestvica je opet bila od 1 (Nikad) do 5 (Jako često), i čak polovica sudionika (50%) je odgovorila 2 što znači da ih koriste rijetko. Ostali odgovori su 1 (11,1%), 3 (16,7%), 4 (19,4%) i 5 (2,8%). Zanimalo me i kako ljudi gledaju na usporedbu životinjskih i biljnih vulgarizama, to jest koji od ta dva ima snažniju implikaciju. Pri upitu ako misle da vulgarizmi i psovke koje uključuju biljke imaju jednako snažno značenje kao one koje uključuju

životinje 61,1% sudionika je odgovorilo „Ne“, dok su rezultati za „Da“ i „Imaju jednako značenje“ bili 19,4%. Pitavši ih zašto misle da je tomu tako, odgovorili su:

- „Često uvrede s biljkama koriste djeca, nekako imam osjećaj da se te uvrede nauče prije, dok ih roditelji stite od 'pravih' psovki“
- „Generalno uspoređujem ljude sa biljkama kada su mutavi, nepokretni, usporeni, dok sa životinjama ovisi o prigodi i kontekstu“
- „Mislim da je tomu tako jer životinje vidimo kao prljavija stvorenja od biljaka.“
- „Jednostavno, obe stvari se izgovaraju iz motiva da se neko uvredi.“

Kao najčešći odgovor zašto je veća uvreda nekoga nazvati nekom životinjom, većina je odgovorila da je razlog taj što su, kao što sam navela u ulomku o „Pejorativima, derogativima i ostalim vulgarizmima“, bliže ljudima u smislu da imaju više zajedničkih osobina i time im je onda lakše pridodati osobine:

- „Mislim da vulgarizmi koji uključuju biljke imaju makar malo nježnije značenje od onih koji uključuju životinje. Životinje imaju obrazac ponašanja koji možemo vidjeti pa se čini da su nam zbog toga prirodno puno bliže, tj. čine nam se "življe" nego bilje. Ima puno više vulgarizama koji uključuju životinje i mislim da udaraju teže nego oni koji uključuju bilje.“
- „Uvrede koje su bazirane na životinjama više sugestiraju da je netko primitivan i smatram da je ljudima lakše dodijeliti karakteristike (u ovom slučaju negativne) životinjama nego biljkama pošto su aktivniji i s time iskazuju više "osobnosti““
- „Možda zbog toga što se životinjama može pripisati više osobina nego biljkama. Npr. biljka ne može zapravo biti glupa, pa reći nekom baš si "tikvan", nije isto kao i usporediti ga sa majmunom koji je uistinu evolucijski manje napredna vrsta od ljudi.“

Sljedeće je pitanje bilo usmjereno na važnost biljaka u literaturi te sam stoga pitala „Možete li se prisjetiti nekih književnih djela u kojima su biljke odigrale značajnu ulogu u prenošenju dubokih emocija ili ideja? Koja su to djela?“ i na to dobila razne odgovore: *Mali princ*, *Lovac u žitu*, *Sto godina samoće*, *Sjećanja jedne gejša*, *Crveni ustanak*, *Norveška šuma*, *Cvjetovi zla*, *Trnoružica* i još mnoge.

Za zadnje sam pitanje odlučila vidjeti koliko su biljke primjenjive kao metafora tako da sudionici sami smisle neku svoju metaforu koja je vezana uz biljke. Ovo su neki od odgovora:

- „Glava ko suncokret - ne mogu se koncentrirati na jednu stvar“

- „Bolje da si orah u ljusci žvakao - kad se govori o radnji koja je unaprijed osuđena na propast.“
- „Iz nekog razloga me visoki, mršavi dečki, po mogućnosti skejteri podsjećaju na šparoge tako da - "Baš je šparoga."“
- „Baš si spatifilijum - čim ti ne dam pažnje (vode) tri dana odmah se objesiš“
- „Imaš goru skuliozu od visibabe.“
- „Izgledas ko mrtva banana“
- „lose iznenadenje - ko sjemenka u vutri“
- „Jedinstvena ko velebitska degenija.“
- „Što je menthos naspram motru", češer = osoba koja češka“
- „Moj susjed je pravi bršljan!“
- „Zgobjen ko godi (zgrbljen kao godovi u stablu)“
- „Možeš ga vidjeti često kao visibabu (jednom godišnje)“
- „Cuvat cu te kao zasticeni cvijet“
- ...

Ovom sam anketom dobila dojam o generalnom razmišljanju populacije o vezi između biljaka i metafore. Važno je primijetiti da su odgovori ispitanika često ovisili o kontekstu, što sugerira da značenje nekih izraza može varirati ovisno o situaciji. Također je uočeno da se biljne metafore često koriste unutar obitelji, među prijateljima i u partnerskim odnosima i unutar tih odnosa postoje personalizirani izrazi, što pokazuje da su biljke postale sastavni dio intimnih veza i bliskih interakcija. Dakle, biljke su se pokazale kao snažan alat za komuniciranje emocija, izražavanje dubokih ideja te izgradnju osobnih i društvenih veza.

8. ZAKLJUČAK

Kao i ostali oblici metafora, korištenje biljnih metafora nam često prođe ispod radara u svakodnevnom govoru, pa tako često ne obraćamo pozornost na duboku povezanost između biljaka i jezika te ulogu koju biljne metafore igraju u našem razumijevanju svijeta i komunikaciji. Kroz proučavanje konceptualnih metafora, uočavamo da one nisu samo površinski jezični ukras, već su temeljne strukture koje oblikuju način na koji razmišljamo, percipiramo okolinu i međusobno komuniciramo. Konceptualne metafore omogućuju nam da prenesemo karakteristike i značenja iz jedne domene, kao što su biljke, u drugu tako obogativši

naše razumijevanje i omogućujući dublje izražavanje ideja. Svijet flore ne samo da obogaćuje jezik botaničkim vokabularom, već igra ključnu ulogu u stvaranju metafora koje prenose složene emocije, ideje i simbolička značenja. One su duboko usađene u ljudsku kulturu i povijest te putem metafora prenose univerzalne ideje koje nadilaze jezične barijere. Iako su nekad imale veći utjecaj u neverbalnoj komunikaciji, biljke i dalje igraju važnu ulogu u izražavanju osjećaja i stvaranju osobnih i društvenih veza. Povijesni i književni kontekst dodatno potvrđuje važnost biljaka u jeziku. Kroz analizu književnih djela, vidimo da su biljke često korištene kao simbolički jezik koji prenosi duboke emocije i teme. Ova tradicija seže daleko unatrag, a biljke su ostale konstantan izvor inspiracije za književnike i pjesnike. Anketom se potvrđuje da biljne metafore imaju snažan utjecaj na međuljudsku komunikaciju. Varijabilnost značenja u različitim kontekstima pokazuje njihovu prilagodljivost i bogatstvo značenja. Također, personalizirani izrazi unutar bliskih odnosa ukazuju na duboku povezanost biljaka s izražavanjem osobnih osjećaja.

Ovaj rad stoga jasno demonstrira važnost biljnih metafora u jeziku te duboku vezu između biljaka i načina na koji razumijemo, izražavamo i oblikujemo svijet oko nas. Biljke nisu samo dekoracija jezika, već ključni alati za prenošenje kompleksnih ideja, emocija i simboličkih značenja. Njihova uloga u jeziku, književnosti i međuljudskim odnosima ostaje neosporna, podsjećajući nas da su biljke duboko ukorijenjene u ljudskom iskustvu i izražavanju.

9. LITERATURA I IZVORI

9.1. Literatura

- Badurina, L., i Palašić, N. (2020). *'KOMUNIKACIJSKA FUNKCIJA PSOVICE I PITANJE NJEZINE VULGARNOSTI'*, Croatica, (dostupno na <https://doi.org/10.17234/Croatica.64.5>)
- Bockovac, T. I. M. E. A. (2019). *Vulgarizmi u hrvatskom i mađarskom jeziku nekada i danas*. Opera Slavica Budapestinensia symposia Slavica str.. 37-49 (dostupno na <http://real.mtak.hu/93333/1/NOMADLUKACSJuraj.pdf#page=37>)
- Fink-Arsovski, Ž. (2002) *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*, FF press, Zagreb
- Lehner, E. Lehner, J. (2003). *Folklore and symbolism of flowers, plants and trees*. Courier Corporation. (dostupno na <https://books.google.hr/books?id=E1MsNIoiFOcC&printsec=frontcover&hl=hr#v=onepage&q&f=false>)
- Lakoff, G. Johnson, M. (2008). *Metaphors we live by*. University of Chicago press.
- Montagu, A. (2001). *The anatomy of swearing*. University of Pennsylvania press. (dostupno na <https://books.google.hr/books?id=QERsPn0nN-YC&printsec=frontcover&hl=hr#v=onepage&q&f=false>)
- Parun, V. (1969). *Konjanik*. Školska knjiga, Zagreb (dostupno na https://www.hrlektire.com/wp-content/uploads/2018/09/parun_konjanik.pdf)
- Perak, B., Damčević K., Milošević J. (2019). *O sranju i drugim (ne)primjerenim stvarima: leksičko-korpusna analiza i graf konstrukcija semantičkih domena tabuiziranih, vulgarnih i derogatornih riječi u hrvatskome, Srednja Europa* (dostupno na https://www.academia.edu/37972763/O_sranju_i_drugim_ne_primjerenim_stvarima_lexi%C4%8Dko_korpusna_analiza_i_graf_konstrukcija_semanti%C4%8Dkih_domena_tabuiziranih_vulgarnih_i_derogatornih_rije%C4%8Di_u_hrvatskome)
- Srdoč-Konestra, I. (2002). *Flora Ranjinina zbornika* (dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/10669>)
- Šarić, Lj. (2019). *Pristup metafori u kognitivnoj lingvistici. Metafore u hrvatskome jeziku, književnosti i kulturi*, Zagrebačka slavistička škola

- *The Language of Flowers*. (1834). Osborn and Buckingham, New York (dostupno na <https://www.biodiversitylibrary.org/item/120053#page/1/mode/1up>)

9. 2. Internetski izvori

- Blog Dnevnika, *Bogatstvo*, <https://blog.dnevnik.hr/defton/2008/02/1624134837/bogatstvo.html> (posjećeno 19.8.2023.)

- Buntovnik bez Akorda, *Govno od naroda*, <https://buntovnikbezakordadotcom.wordpress.com/2012/09/22/govno-od-naroda/> (posjećeno 18.8.2023.)

- Forum.hr, *Arhiva*, <http://www.forum.hr/archive/index.php/t-132034.html> (posjećeno 22.8.2023.)

- Forum.hr, *Arhiva*, <http://www.forum.hr/archive/index.php/t-18392.html> (posjećeno 22.8.2023.)

- Google docs, *Rezultati ankete Biljke i metafora*, <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1s-iwCHed7fcH5xig4eqaTpqUBYiIdr4fzq77g8MHVdo/edit?usp=sharing>

- Google obrasci, *Biljke i metafora*, <https://forms.gle/RUxWnzoP49BR2epf9>

- Hep Tehnos, *Aktualnosti*, <http://www.heptehnos.hr/vijesti.asp?idvijesti=203> (posjećeno 22.8.2023.)

- Hrvatska enciklopedija, *Pejorativ*, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=47339> (posjećeno 20.8.2023.)

- Hrvatska enciklopedija, *Ranjinin* *Zbornik*, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=71280> (posjećeno 24.8.2023.)

- Hrvatska enciklopedija, *Parun* *Vesna*, <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=46830> (posjećeno 24.8.2023.)

- Hrvatski jezični portal, *Apostrofa*, <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (posjećeno 24.8.2023.)

- Hrvatski jezični portal, *Fitonim*, https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fFlmWRg%3D

- Hrvatski jezični portal, *Tikvan*, https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f19nWhV7&keyword=tikvan (posjećeno 22.8.2023.)
- Hrvatski jezični portal, *Vulgarizam*, https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f15mWhR4 (posjećeno 20.8.2023.)
- Index.hr, *Sindikata hrvatskih željezničara: Bojimo se da Vlada igra samo na jednu kartu - prodaju većinskog udjela HŽ Carga i to poštopoto*, <http://www.index.hr/vijesti/clanak/sindikata-hrvatskih-zeljeznicara-bojimo-se-da-vlada-igra-samo-na-jednu-kartu--prodaju-vecinskog-udjela-hz-carga-i-to-postopoto/671825.aspx> (posjećeno 21.8.2023.)
- Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, *Hrvatski jezični korpus*, <http://riznica.ihjj.hr/philologic/Cijeli.whizbang.form.hr.html>
- Kolokacijska baza hrvatskog jezika, *Panj*, http://ihjj.hr/kolokacije/search/?q=panj&search_type=basic (posjećeno 22.8.2023.)
- Museum Selection, *Victorian Language of Flowers*, <https://www.museumselection.co.uk/victorian-language-of-flowers/> (posjećeno 19.8.2023.)
- Nacional, *Iritantni izbornik kod pasivnog Stankovića*, <https://www.nacional.hr/clanak/53174/iritantni-izbornik-kod-pasivnog-stankovica> (posjećeno 22.8.2023.)
- Novi list, *Bacili smo dir po riječkim suvenirnicama: Prodavači kažu da im ne cvjetaju ruže*, <https://www.novolist.hr/rijeka-regija/rijeka/bacili-smo-dir-po-rijeckim-suvenirnicama-prodavaci-kazu-da-im-ne-cvjetaju-ruze-radim-bar-50-posto-slabije-nego-lani/> (posjećeno 19.8.2023.)
- Petal Republic, *Mimosa*, <https://www.petalrepublic.com/mimosa-flowers/> (posjećeno 23.8.2023.)
- Rat u Gradu, *Ratni dnevnik?!?*, <http://www.rat-u-gradu.alat.hr/?p=1056> (posjećeno 20.8.2023.)
- Sketch Engine, https://app.sketchengine.eu/#dashboard?corpname=preloaded%2Fhrwac22_rft1
- Struna, *Korov*, <http://struna.ihjj.hr/naziv/korov/31733/> (posjećeno 23.8.2023.)

- Yeti.hr, *Naslovnica*, <https://www.yeti.hr/index.php?limitstart=25> (posjećeno 18.8.2023.)

- Župa Kompolje, *Sedam korizmenih putokaza prema Uskrs(nuć)u*, <http://www.zupa-kompolje.hr/index.php?menu=110&action=122> (posjećeno 18.8.2023.)

10. SAŽETAK

Svi smo upoznati sa značajem biljaka za naš život, kao i život svih živih bića i svijeta kao takvog. Iako je važnost biljaka na toj makrorazini općepoznata, njihova važnost na mikrorazini, u domeni jezika nije dovoljno istražena. Ovaj rad istražuje složen odnos između biljaka i jezika kroz prizmu metafore. Istraživanje prodire u svijet konceptualnih metafora, otkrivajući njihovu temeljnu ulogu u oblikovanju ljudske percepcije, procesa razmišljanja i komunikacije. Zatim se stavlja fokus na važnost biljaka u jeziku, pokazujući kako one ne samo doprinose botaničkom vokabularu, već su i moćni izvori metaforičkih izraza. Simbolička i kulturna vjerovanja povezana s biljkama istražuju se kako bi se istaknula njihova povijesna uloga u neverbalnoj komunikaciji. Istraživanje se dalje proteže na upotrebu biljaka kao pejorativa, povijesni i književni kontekst. Naposljetku, tu je i empirijska anketa koja pruža uvide u percepciju veze između biljaka i metafora.

KLJUČNE RIJEČI: metafora, biljke, simbolika bilja, pejorativi, književnost

We are all familiar with the significance of plants for our lives, as well as the lives of all living beings and the world as a whole. Although the importance of plants at that macro level is widely known, their importance at the micro level, within the domain of language, has not been sufficiently explored. This paper investigates the intricate relationship between plants and language through the lens of metaphor. The research delves into the realm of conceptual metaphors, uncovering their fundamental role in shaping human perception, thought processes, and communication. The focus then shifts to the importance of plants in language, demonstrating how they not only contribute to botanical vocabulary but also serve as powerful sources of metaphorical expressions. Symbolic and cultural beliefs associated with plants are examined to highlight their historical role in nonverbal communication. The research further extends to the use of plants as pejoratives, within historical and literary contexts. Lastly, an empirical survey offers insights into the perception of the connection between plants and metaphors.

KEY WORDS: metaphor, plants, plant symbolism, pejoratives, literat